

Viltfoderproduktion i kraftledningsgator

Bild 1. Tall är en underskattad foderväxt. Foto: Göran Bergqvist.

I Sverige finns cirka 140 000 hektar kraftledningsgator som är bredare än fem meter. Detta motsvarar 0,63 procent av landets produktiva skogsmarksareal. På en jaktmark som är 1 000 hektar finns det således i genomsnitt sex hektar kraftledningsgata, men variationerna är givetvis stora mellan olika områden.

Kraftledningsgatorna sköts av nätbolagen. Regelbundet återkommande röjningar genomförs för att säkerställa driftsäkerheten på el-överföringen. Röjningsintervallet är ungefär vart åttonde år i södra Sverige och det dubbla i den norra delen. Det innebär att om man inte vidtar några åtgärder så kommer de växter som skulle kunna utgöra viltfoder att röjas bort med jämna mellanrum. Om man röjer vart åttonde år så ligger alltid 12 – 13 procent av arealen kraftledningsgator som kalmark, eller i alla fall nyröjd, och producerar därmed inte så mycket viltfoder.

Generellt kan man säga att en kraftledningsgata fungerar som en ungskog. Då vegetationen har några år på nacken så innehåller gatan lika mycket foder som en genomsnittlig ungskog. Kraftledningsgator är ofta mycket lämpliga områden för produktion av viltfoder. Såväl plantering som selektiv röjning, toppning och gödsling kan med fördel utföras i kraftledningsgator. Alla åtgärder fungerar dock inte överallt, och det gäller att ta hänsyn till markens egenskaper på samma sätt som inom skogsbruket.

Idag krävs tillstånd från nätbolaget om ett jaktlag vill ta över skötseln av en kraftledningsgata. Inställningen hos nätbolagen varierar så att vissa bolag ger jägarna ersättning för skötseln medan andra bolag inte vill att jägarna sköter kraftledningsgatorna.

Denna skrift syftar till att samla tips och råd om hur kraftledningsgator kan skötas för att gynna produktionen av viltfoder oavsett vem som utför åtgärderna.

Attraktiva foderväxter

Ett flertal studier har visat att asp, rönn och vide ligger i topp när det gäller attraktivitet för viltbete. Därefter kommer tall och vårtbjörk. En är också en uppskattad växt. Gran och al är exempel på trädarter som inte betas av klövvilt i någon omfattning.

Bild 2. En är uppskattad som foderväxt. Foto: Göran Bergqvist.

Självföryngring

På magra eller medelgoda marker kan man få ett tätt uppslag av självsådda, attraktiva betesväxter som tall eller olika lövträd. Oftast krävs dock markberedning. Denna kan man åstadkomma själv genom att avlägsna markvegetationen i fläckar med en hacka så att mineraljorden blottas.

Plantering

Då det gäller plantering av foderväxter är det ofta olika videarter man tänker på. De är snabbväxande och mycket attraktiva som viltfoder. Så attraktiva att det ibland kan vara svårt att få plantorna att överleva då de betas allt för intensivt direkt efter plantering. I sådana fall kan man tvingas hägna in plantorna under de första åren tills de har etablerat sig. Ett alternativ är att skydda sticklingarna genom att lägga ett glest lager med nedröjda stammar över dem.

Många av videarterna är lätta att etablera med sticklingar som man själv kan skapa genom att kapa videstammar och hugga upp dem i cirka 20 cm långa bitar. Sticklingarna sätts sedan ner i marken, gärna där det är lite fuktigt. Om man klipper ner de nya skotten under första vintern så skjuter sticklingarna flera skott. Gräs är ett problem vid sticklingsföryngring och ibland måste man ta bort gräset eller ha längre sticklingar för att de ska klara att skjuta nya skott.

Tallen är en underskattad foderväxt för plantering. Den passar bra på magra och medelgoda marker. Oftast krävs markberedning för att planteringen ska lyckas.

Röjning och toppning

Genom att röja bort arter som inte betas så kan man gynna attraktiva betesväxter genom att de får mer utrymme och ljus. Ur fodersynpunkt kan gran därför röjas bort. Observera dock att täta gransnår kan bli utmärkta daglegor för vildsvin och skydd för småvilt. Om man önskar detta så bör man istället toppa granarna.

Bild 3. Det finns särskild utrustning för toppning. Foto: Karin Fällman.

Självklart skall du inte röja bort de växtarter som utgör foder för vilt. Om viltet inte själva håller nere växternas höjd via bete, så måste man toppa dem för att de skall finnas kvar inom räckhåll för djuren (och inte orsaka problem för nätbolaget). Vid toppningen så hugger man av trädets stam ovanför de nedersta grenvarven, ofta i midjehöjd. Det måste finnas kvar kvistar med knoppar på trädet efter toppningen, annars dör trädet. För tall brukar man säga att det ska finnas kvar minst två gröna grenvarv. Ett undantag är björkar och några andra lövträdsarter som kan skjuta nya skott från stubben.

Röjning och toppning kan göras med en särskild röjsåg som används inom skogsbruket. Men en vanlig såg eller yxa duger också bra.

Genom en viltanpassad röjning så kan man skapa stora mängder viltfoder i kraftledningsgator, upp till 500 kilo tall och 100 kilo björk (torrvikt) per hektar har rapporterats i försök. Troligen kan man skapa ännu större fodermängder genom aktiva åtgärder.

Gödsling

På fastmark är kväve det näringsämne som mest begränsar växternas tillväxt. En kvävegödsling innebär därför att vegetationen växer bättre och att blad och skott på träd och buskar får en högre kvävehalt. Detta upptäcks snabbt av vilt som äter mer på gödslade träd och buskar, jämfört med sådana som inte har kvävegödsling. Både sommar- och vinterbetet kan öka. I fältskiktet gynnas dock gräs på bekostnad av

viktigare foderväxter som örter, bärris och ljung. Därmed är det olämpligt att breddgödsla hela kraftledningsgatan.

Det enklaste sättet att gödsla är att hälla ut gödselmedlet för hand eller med en spade runt just de plantor man vill gödsla. Man måste vara försiktig så att inte koncentrationen av kväve blir för hög nära trädets rötter. Det kan innebära att trädet dör.

Observera att man inte vill få gödselmedel i våtmarker eller vattendrag. Du bör inte gödsla annat än på fasta marker.

Biologisk mångfald

Kraftledningsgatorna fyller idag delvis samma funktion i landskapet som forna tiders betade skogs- och buskmarker. Därmed är många rödlistade arter knutna till kraftledningsgator, och gynnas av samma skötsel som viltet. Det är till och med så att betande klövvilt sedan upprätthåller den lämpliga miljön för mångfalden.

Sträva efter att skapa en mosaik av bärande buskar som en, slån, rönn eller oxel och öppna områden med örter, gräs, ljung och blåbärsris för att skapa goda miljöer för viltet och mångfalden. Gödsla inte de öppna ytorna.

Läs mer

Fler tips på viltvårdsåtgärder finns på Svenska Jägareförbundets hemsida:
<http://jagareforbundet.se/vilt/viltvard/>

Här kan du finna ett exempel på en rödlistad art som gynnas av välskötta kraftledningsgator betade av klövvilt:
<http://www.naturvardsverket.se/Nerladdningssida/?fileType=pdf&downloadUrl=/Documents/publikationer/978-91-620-6371-9.pdf>

Författare: Göran Bergqvist & Fredrik Widemo

